

ระบบการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

(Sustainable Forest Plantation Management System)

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีนโยบายมุ่งเน้นให้สวนป่าในสังกัดมุ่งปฏิบัติการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน เพื่อก้าวสู่ระบบการจัดการสวนป่าที่เป็นสากล โดยการปลูกสร้างสวนป่า คัดครองรักษาบุรณะป่าไม้เพื่อประโยชน์แก่การป่าไม้ โดยได้กำหนดพันธกิจด้านธุรกิจ ประกอบด้วย การพัฒนาที่ดินสวนป่า โดยอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานการผลิตไม้และบริการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจสู่ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นอย่างครบวงจร เพื่อตอบสนองความต้องการใช้ไม้ของประเทศอย่างพอเพียงและยั่งยืน ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมไม้ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและธุรกิจบริการที่มีป่าไม้เป็นพื้นฐานให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน มีการจัดการด้านการตลาดอย่างครบวงจร พัฒนาระบบและสร้างกลไกการตลาดไม้เศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม เพื่อให้การปลูกไม้เศรษฐกิจได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาสังคม ชุมชนท้องถิ่นโดยใช้สวนป่าเป็นฐานในการดำเนินงานช่วยเหลือสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่เกษตรกรรอบเขตสวนป่าตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนมีส่วนร่วม

การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนประกอบด้วยความยั่งยืน 3 ประการ

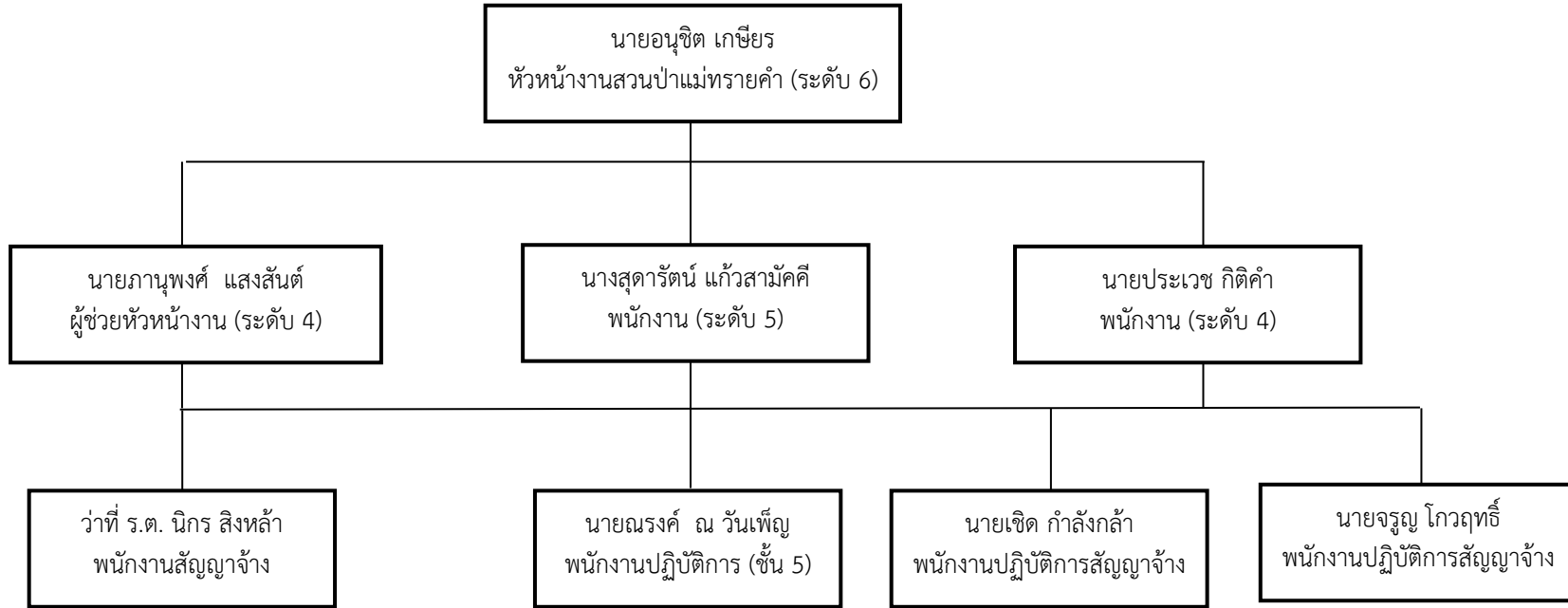
- ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
- ความยั่งยืนด้านสังคม
- ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

- รักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในสวนป่า
- ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่อนุรักษ์ของสวนป่า
- ฟื้นฟูสภาพธรรมชาติในสวนป่า
- อนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัยของพืช และสัตว์หายากที่ถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์
- ส่งเสริมสถานภาพด้านสังคม คุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน ท้องถิ่น
- สนับสนุนประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์สูงสุดของผลผลิตไม้จากสวนป่า

อัตรากำลังการบริหารจัดการงานสวนป่าแม่ทรายคำ

การดำเนินงานการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนของงานสวนป่าแม่ทรายคำ

1. ด้านเศรษฐกิจ

- พื้นที่ให้ผลผลิตทั้งหมด 16,144.13 ไร่
- ความเพิ่มพูนเฉลี่ย (AYI) 0.12 ลบ.ม./ไร่/ปี
- ความเพิ่มพูนทั้งปีของสวนป่าฯ 1,937.30 ลบ.ม./ปี

* ข้อมูลดังกล่าว ได้จากการสำรวจปริมาณกำลังผลิตของสวนป่าแม่ทรายคำ ประจำปี 2562

1.1 การทำไม้ประจำปี 2564

- แปลง 2543/2515 เนื้อที่ 784.73 ไร่ ปริมาตร 700 ลบ.ม.
- แปลง 2548/2525 เนื้อที่ 566.64 ไร่ ปริมาตร 100 ลบ.ม.
- รวมทั้งหมด 800.00 ลบ.ม.

* การทำไม้ของสวนป่าแม่ทรายคำไม่เกินปริมาณความเพิ่มพูนทั้งปี เพื่อให้เกิดการฟื้นตัวของป่า และมีการปลูกเสริมรอบตัดพื้นที่ 2 (ปลูกใหม่ทดแทนพื้นที่) หลังการทำไม้เสร็จ

แผนการทำไม้ของงานสวนป่าแม่ทรายคำ

ปีที่ดำเนินการ	แปลงปี	เนื้อที่(ไร่)	ปริมาตร(ลบ.ม.)	วิธีการตัดสง
2563	2549/2526	926.23	1,500.00	thinning 1
	2534	263.14	500.00	selection
2564	2543/2515	772.37	700.00	thinning 2
	2548/2525	566.64	100.00	thinning 2
2565	2551/2527	1,084.29	1,200.00	thinning 1
	2544/2521	419.45	500.00	thinning 1
2566	2552/2528	721.51	900.00	thinning 1
	2545/2514	340.60	200.00	thinning 2
2567	2552/2518	172.51	200.00	thinning 1
	2548/2516	511.16	400.00	thinning 2
	2548/2517	485.23	600.00	Final cutting
	2554/2517	17.81	10.00	Final cutting

1.2 การปลูกสร้างสวนป่า ประจำปี 2564

สวนป่าแม่ทรายคำได้ดำเนินการปลูกเสริมรอบตัดพื้นที่ 2 แปลงปี 2564/2520 เนื้อที่ 284.98 ไร่ พร้อมทั้งบำรุงดูแลตามแผนการดำเนินงานจัดการสวนป่าไม้สักแปลงปลูกเสริม (รอบตัดพื้นที่ 2)

ได้ดำเนินการดูแลตามแผนการดำเนินงานจัดการสวนป่าสักแปลงปลูกเสริมรอบตัดพื้นที่ 2 และป้องกันการลักลอบขโมยไม้ในพื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำดังนี้

แผนการดำเนินงานปลูกเสริมไม้สัก (รอบตัดพื้นที่ 2) ระยะ 5 ปี ของงานสวนป่าแม่ทรายคำ อ.อ.ป.เขตลำปาง

ลำดับ	ปีที่ปลูกเสริมรอบตัดพื้นที่ 2	แปลงปีปลูกสร้าง	พื้นที่ปลูกเสริมรอบตัดพื้นที่ 2 (ไร่)	งบประมาณ (บาท)
1	2564	2520	284.98	658,759.50.-
2	2565	2535	240.84	1,069,329.60.-
3	2566	-	-	ไม่มีแผนปลูก
4	2567	-	-	ไม่มีแผนปลูก
5	2568	2517	503.04	2,233,497.60.-

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

พื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำสวนใหญ่เป็นที่ราบเชิงภูเขา สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 440-660 เมตร สภาพป่าทั่วไปเป็นป่าเบญจพรรณที่มีไม้สักปัจจุบันพบว่ามีป่าเต็งรังกันไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ มีพรรณไม้ตามธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ สัก แดง ประดู่ป่า เต็ง รัง ยางพลวง ชิงชัน และอื่นๆ ทรัพยากรสัตว์ป่าที่พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ กระแตเหนือ หมูป่าหมาจิ้งจอก กระต่ายป่า สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ ตะกวด แย้ กิ้งก่าหัวแดง และงูชนิดต่างๆ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ได้แก่ กบนา คางคกบ้านเขียดจระเข้ สัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ป่า นกกางเขนดง นกแซงแซว นกปรอด นกกระปูด และนกเขา เป็นต้น

สวนป่าแม่ทรายคำได้กำหนดพื้นที่อนุรักษ์รวมกันทั้งสิ้น 983.380 ไร่ คิดเป็น 5.34 % ของเนื้อที่สวนป่าทั้งหมด (18,406.227 ไร่) โดยแบ่งพื้นที่อนุรักษ์ ออกเป็นแต่ละประเภท ดังนี้

1. พื้นที่สองฝั่งลำห้วย (Stream Bank) จำนวน 298.320 ไร่
2. พื้นที่แนวกันชน (Buffer Zone) จำนวน 206.052 ไร่
3. พื้นที่ป่ากึ่งธรรมชาติ จำนวน 477.978 ไร่
4. พื้นที่ที่มีคุณค่าสูงด้านการอนุรักษ์ (HCV) จำนวน 1.03 ไร่

การตรวจสอบติดตามด้านสิ่งแวดล้อม งานสวนป่าแม่ทรายคำได้ทำการหมายแนวเขตพื้นที่อนุรักษ์ ติดป้ายสื่อความหมาย และทำบันทึกการตรวจสอบติดตามสภาพของพื้นที่อนุรักษ์ และงานสวนป่าฯ ได้กำหนดต้นไม้อนุรักษ์ พร้อมทั้งติดป้ายให้ทราบอย่างชัดเจน และทำการบันทึกดูแลตรวจสอบติดตาม

- การหมายแนวเขตและการติดป้ายสื่อความหมายบริเวณพื้นที่อนุรักษ์

- การติดป้ายสื่อความหมายต้นไม้อนุรักษ์และการตรวจติดตามผล

การตรวจสอบติดตามการพังทลายของดิน ตามสถานีตรวจวัดการพังทลายของดินในพื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำ แปลงปี 2514 ในการตรวจสอบติดตามพบว่าค่าการพังทลายของดินในพื้นที่ของสวนป่าทรายคำ อยู่ในระดับที่น้อยมาก ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชนรอบพื้นที่สวนป่า เช่น ทรัพยากรน้ำที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค เป็นต้น

ภาพสถานีตรวจวัดการพังทลายของดินและตรวจวัดการพังทลายของดิน

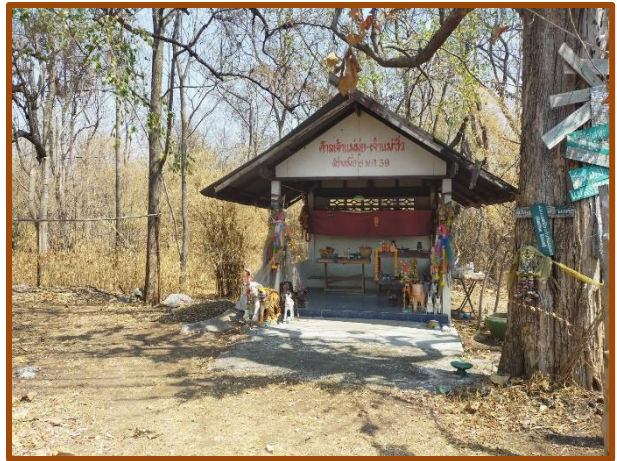

2.1 พื้นที่ที่มีคุณค่าสูงด้านการอนุรักษ์ (HCV)

พื้นที่ที่มีคุณค่าสูงด้านการอนุรักษ์ (HCV) หมายถึงคุณค่าของสิ่งมีชีวิต คุณค่าด้านนิเวศวิทยา คุณค่าด้านวัฒนธรรมและสังคม ที่ได้รับการพิจารณาว่ามีความโดดเด่นสำคัญมาก ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาคหรือในระดับโลก ซึ่งคุณค่าเพื่อการอนุรักษ์อย่างสูงนี้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับการคุ้มครอง รวมถึงต้องสร้างมาตรการหรือแผนเพื่อการจัดการและติดตามเพื่อให้แน่ใจที่ได้รับการพิจารณาให้อยู่ในสถานะภาพ HCV นั้นยังคงอยู่หรือได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น

จากการสำรวจและประชุมกับชุมชนได้ลงความเห็นในการกำหนดพื้นที่ HCV ในพื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำ แบ่งพื้นที่ HCV แต่ละประเภทความสำคัญ ดังนี้

1. HCV 6 Cultural identity of local communities : ศาลเจ้าแม่มู่ – เจ้าแม่ชีว

การจัดการและการตรวจติดตาม ทางงานสวนป่าแม่ทรายคำได้จัดชุดสำรวจ และดูแลพื้นที่ HCV โดยการบันทึกลงในแบบบันทึกตรวจติดตามพื้นที่ HCV เมื่อพบความเสียหาย หรือมีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายต่อพื้นที่ เพื่อนำไปสู่แนวทางการป้องกันและแก้ไขต่อไป

ผลการตรวจติดตาม จากการสำรวจตรวจติดตามไม่พบความเสียหาย และผลกระทบจากการประกอบกิจกรรมของงานสวนป่าแม่ทรายคำ จากปัจจัยภายนอกต่อพื้นที่ HCV คือ ศาลเจ้าแม่มู่ - เจ้าแม่ชีว มีแนวโน้มของไฟป่าในช่วงฤดูแล้ง งานสวนป่าแม่ทรายคำจึงได้ทำการป้องกันไฟป่า โดยการทำแนวกันไฟ และตรวจตราป้องกันพื้นที่ดังกล่าวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ทาง สวนป่าแม่ทรายคำได้ร่วมกับชุมชนปลูกต้นไม้บริเวณพื้นที่ศาลเจ้าแม่มู่ – เจ้าแม่ชีว เพื่อเป็นการเพิ่มต้นไม้ภายในพื้นที่ HCV เพื่อในการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

2.2 การสำรวจผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (SITE INSPECTION) ก่อนการทำไม้

การสำรวจผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม หรือ Site Inspection นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเสี่ยง แนวโน้ม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานของสวนป่า เช่น การปฏิบัติงานด้าน การทำไม้ การปฏิบัติงานด้านการปลูกสร้างสวนป่า และการสร้างถนนป่าไม้ ซึ่งงานสวนป่าแม่ทรายคำได้ดำเนินการสำรวจ Site Inspection ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติงานป้องกันและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

จากการสำรวจพื้นที่ด้วยเครื่องมือแบบการสำรวจ Site Inspection ตามแผนการดำเนินงานประจำปี 2564 ในการดำเนินงานด้านทำไม้ ปกป้องสร้างสวนป่าและสร้างถนนป่าไม้ สรุปได้ว่าไม่พบพืชพรรณ และสัตว์ที่หายาก ใกล้สูญพันธุ์ รวมทั้งพื้นที่ HCV บริเวณพื้นที่แปลงทำไม้และพื้นที่ปลูกสร้างสวนป่างานสวนป่าแม่ทรายคำได้กำหนดแนวทางการจัดการเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ปฏิบัติตามแนวทาง ดังนี้

1. กำหนดแนวกันชน (Buffer Zone) โดยทำการคัดเลือกไม้บริเวณใกล้ทางตรวจการเอาไว้โดยไม่ทำไม้ออก
2. ละเว้นการทำไม้บริเวณพื้นที่สองฝั่งลำห้วย (Stream Bank)
3. สร้างฝายดักตะกอน และชะลอความชุ่มชื้น บริเวณลำห้วยที่อยู่ในพื้นที่ทำไม้ รวมทั้งบริเวณใกล้พื้นที่ทำไม้
4. งดเว้นการตัดถนนป่าไม้ใหม่ รวมทั้งระมัดระวังเมื่อจำเป็นต้องสร้างถนนป่าไม้

ภาพแนวกันชน (Buffer Zone) และการสร้างฝายดักตะกอนบริเวณลำห้วยที่อยู่ในพื้นที่ทำไม้

3. ด้านสังคม

ชุมชนรอบพื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำส่วนใหญ่อยู่ในตำบลนิคมพัฒนา ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานสวนป่าแม่ทรายคำ และหมู่บ้านที่อยู่รอบสวนป่าแม่ทรายคำมีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ปัจจุบันหมอนไม้ชั่วคราวตั้งอยู่ที่บริเวณแปลงปี 2527 และอยู่ในบริเวณพื้นที่ของหมู่ที่ 14 บ้านวังเงิน จากการสำรวจและสอบถามผู้นำชุมชนรอบสวนป่าแม่ทรายคำพบว่าไม่มีชุมชนพื้นเมืองอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำเลย

3.1 นโยบายของสวนป่าแม่ทรายคำด้านสังคม

- พิจารณาจ้างแรงงานจากชุมชนท้องถิ่นใกล้ๆสวนป่าเป็นอันดับแรกและกำหนดค่าจ้างแรงงานด้วยความเป็นธรรม
- มีการฝึกอบรมให้ความรู้พนักงานสวนป่าและคนงาน
- จัดสวัสดิการด้านอุปกรณ์และเครื่องมือด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
- ส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพให้กับคนงาน
- สนับสนุนด้านการศึกษาและศาสนา

- จำหน่ายไม้สักของสวนป่าให้กับชุมชนท้องถิ่นและหมู่บ้านป่าไม้ตามนโยบายขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
- สร้างโครงการความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น
- ส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมไม้ต่อเนื่อง
- มีระบบแก้ไขข้อขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น
- มีพนักงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสวนป่า

3.2 ภาพการร่วมกิจกรรมทางสังคมและชุมชนรอบพื้นที่สวนป่าแม่ทรายคำ

- ร่วมกิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำกับชาวบ้านหมู่ที่ 1 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประจำปี 2563

- จัดชุดช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนรอบพื้นที่สวนป่าฯ

- ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ ณ ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

- ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ ณ อ่างห้วยเฮี้ย ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

แผนการจัดการสวนป่าแม่ทรายคำ ระยะยาว 5 ปี

ลำดับที่	รายละเอียด	2564	2565	2566	2567	2568
1.	ด้านเศรษฐกิจ					
	- แผนการทำไม้ (ลบ.ม.)	800.00	1,700.00	1,100.00	1,210.00	1,210.00
	- แผนการปลูกเสริมฯ (ไร่)	284.98	240.84	-	-	503.04
2.	ด้านสังคม					
	- กรมธรรม์อุบัติเหตุ (ปีละ)	1	1	1	1	1
	- ตกลงกับชุมชน(ครั้ง)	1	1	1	1	1
	- มวลชนสัมพันธ์(ครั้ง)	12	12	12	12	12
	- การจ้างแรงงาน (%)	90	90	90	90	90
	- การอบรม (ครั้ง)	3	3	3	3	3

3.	ด้านสิ่งแวดล้อม					
	- พื้นที่ HCV	1	1	1	1	1
	- พื้นที่อนุรักษ์ (ไร่)	983.38	983.38	983.38	983.38	983.38
	- ต้นไม้อนุรักษ์ (ต้น)	16	16	16	16	16
	- สถานีวัดการพังทลายของดิน (ครั้ง)	3	3	3	3	3
	- Site Inspection (ก่อนและหลังการดำเนินงาน)					

ผลการดำเนินงานของสวนป่าที่ผ่านมา

สวนป่าแม่ทรายคำ มีการดำเนินงานได้ตามแผนการจัดการที่ได้กำหนดไว้ทุกประการ เพื่อให้มีความยั่งยืน โดยสรุปผลการดำเนินงานในปี 2563 ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลการทำไม้แปลงปี 2548/2525, 2549/2526 และแปลงปี 2534 ปริมาตรรวม 1,683.56 ลบ.ม. มีการจำหน่ายไม้ให้กับราษฎรประชาชนทั่วไปได้ใช้ไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมายสร้างรายได้ให้กับสวนป่าแม่ทรายคำเป็นเงิน 5,067,257.07 บาท มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนและใช้ในการดำเนินงาน เป็นเงิน 2,301,636.00 บาท
2. ด้านสิ่งแวดล้อม สวนป่าแม่ทรายคำ ดำเนินการจัดการทำกิจกรรมตามแผนการจัดการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ้น 12 กิจกรรมเช่น การป้องกันไฟป่า การปลูกต้นไม้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สวนป่า และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในการตรวจตราป้องกันรักษาพื้นที่ HCV และพื้นที่ของสวนป่าจำนวน 18,406.227 ไร่ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านการสิ่งแวดล้อมเป็นเงินประมาณ 45,440 บาท
- 3 ด้านสังคม สวนป่าแม่ทรายคำได้มีกิจกรรมที่บริการด้านสังคมเช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆในท้องถิ่น การทำประกันชีวิตกลุ่ม เป็นต้นการจ่ายเป็นค่าจ้างแรงงานชุมชนรอบสวนป่าให้มีงานและมีรายได้ โดยสรุปค่าใช้จ่ายที่ใช้ด้านสังคมเป็นเงินประมาณ 1,628,175.00 บาท ในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ทั้งสามด้านโดยสรุปมีความสำเร็จและยั่งยืน ตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ทุกประการ

สิ่งแวดล้อม

สังคม

เศรษฐกิจ

วิสัยทัศน์ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

“เป็นผู้นำจัดการสวนป่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมไม้จากป่าปลูก ในปี 2565”

ติดต่อ : สำนักงานสวนป่าแม่ทรายคำ หมู่ 14 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง รหัสไปรษณีย์ 52000

โทร. 083-9003143 Email : maesaicome_forest@hotmail.co.th

สามารถเสนอแนะข้อคิดเห็นได้ที่กล่องรับข้อความของงานสวนป่าแม่ทรายคำบริเวณสำนักงานสวนป่าแม่ทรายคำ